

Переклади з української мови чеською мовою з 1991 до 2012
дослідження фонду Next Page в рамках проекту Book Platform

підготувала Ріта Кіндлерова¹

лютий 2013

¹ Ріта Кіндлерова – перекладач з української та новогрецької мов. Живе і працює в Празі. Упорядник сайту іноземних літератур www.iliteratura.cz

This text is licensed under Creative Commons

Аналітична частина

I. Вступ

В 1968 році вийшов у празькому видавництві Свет совету великий науково- бібліографічний збірник *Sto padesát roků česko-ukrajinských literárních styků, 1814–1964* (видано до VI Міжнародного з'їзду славистів у Празі; *Sto padesát let česko-ukrajinských literárních styků, 1814-1964*). Чотирнадцять авторів під керівництвом Ореста Зілінського підготувало майже вичерпний матеріал з літературної області, але також загальних культурних та наукових чесько-українських контактів за вище зазначений період.

Цю величезну роботу продовжив син Ореста Зілінського Богдан, який наприкінці 90-х рр. 20 ст. видав збірник *Українська література в чеському контексті 1965-1994 рр. (Ukrajinská literatura v českém kontextu v letech 1965–1994)*.

Як заявив Орест Зілінський у збірнику з 1968 року, з'явилась „перша більша інформація про українську літературу (Добровський у *Словянці*) і перший переклад з української (Ганка у віденському виданні *Prvotiny pěknyh umění*) в 1814 році... Значною перевагою чеського відродження було те, що на цей рух не впливали суперечливі традиції минулого, був вільний від конфліктних моментів у відношенні до інших слов'янських народів, звертав рівну увагу в своїх інтересах, почуттях та програмі на всі етнічні слов'янські групи... Палацький вже 1830 р. (в статті Про польські народи, опублікованій в Журналі Чеського музею) оголосив русинський народ, розташований географічно до Кубані лінгвістично відмінним від росіян і поляків, він вказав на його своєрідні історичні традиції та зниклі політичні права... Гавлічек (в статті Слов'ян і Чех, 1846)... виголосив Українців великим та самостійним слов'янським народом та затвердив відрив української мови від літературної російської... [Проте] загалом можна сказати, що ставлення до України 1 пол. 19 ст. в основному базувалось на уявленні про те, що це область, в якій дуже багаті традиції народної культури явно переважають поточний літературний процес. З точки зору романтичної ідеології, це не було ознакою культурної неповноцінності...”.

Тому не випадково, що першим перекладом була українська народна пісня „Ой, послала мене мати, зеленого жита жати...”, яку переклав Вацлав Ганка і опублікував 22 серпня 1814 в

журналі *Prvotiny pěkných umění*. Так почалася довга традиція наукового та перекладацького інтересу до українського фольклору. Останньою публікацією на цю тему можна вважати великий збірник *Vyprávění a písně Rusínů z Východního Slovenska – Jihokarpatská ukrajinská nářečí v autentických záznamech* *Оповідання та пісні русинів Східної Словаччини – південно карпатські українські діалекти в автентичних записах (Vyprávění a písně Rusínů z Východního Slovenska – Jihokarpatská ukrajinská nářečí v autentických záznamech, 2009)*.

Що стосується перекладів поезії, прози, драматургії, дитячої літератури, публіцистики і т.д., то першим самостійним книжковим перекладом з української мови на чеську можна вважати книгу Івана Франка (*Na dně*, переклад Богуслава Соколова, Прага 1892). Але вже раніше друкувались книги українських авторів в перекладах з російської, наприклад: Пантелеймон Куліш, *Михайло Чарнишенко, або Малоросія вісімдесят років тому (Michal Čarnyšenko, aneb Malá Rus před osmdesáti lety*, Прага 1847). Наведу тут також перші переклади *Слова о полку Игоревім* (в транскрипції з чеським перекладом та інтерпретацією Йозефа Юнгманна, 1810) і *Несторів Літопись* (переклад К. Я. Ербен, Прага 1867).

В журналах друкувались переклади з української мови (в 19 ст. ще часто під називою малоросійська) досить часто. Всю цю бібліографію з 1814 по 1994 рік можна знайти в книгах батька та сина Зілінських. Це були як переклади поезії, прози та драматургії, так і тексти культурного, політичного, історичного напрямку, публіцистика, фольклор, література для дітей та молоді, народна творчість.

З другої половини 19го ст. з більшою або меншою регулярністю з'являлися нові книжкові переклади, в основному йшлося про книги окремих авторів. Треба також не можемо зігнувати той факт, що в Празі 1876 році був опублікований перший нецензурований *Кобзар* Тараса Шевченка.

Перекладанню та видаванню української літератури в чеських землях допомагали передусім особисті відносини серед інтелектуалів по обидва боки та безпосередня культурна участь чеських інтелектуалів в Україні (наприклад Людвік Куба, Прітус Соботка, Франтішек Ржегорж, Едвард Єлінек, Франтішек Главачек). Крім Шевченка, однак, ширша обізнаність з іншими українськими авторами не існувала. Тому було дуже важливо, що ширшій публіці чеської еліти була представлена творчість Івана Франка завдяки Ф. Ржегоржа в кінці 80 рр.

19 століття. З кінця 19 століття „чесько-українські відносини бачимо в трьох областях: літературній, політичній та фольклористичній” (О. Зілинський).

Після розпаду Австро-Угорщини увійшла до складу Чехословаччини немала територія з україномовним населенням, Закарпаття (чес. традиц. назва Підкарпатська Русь). Йшлося про область відсталою культурно й економічно. На чеській стороні приваблювала передусім фольклористів (це триває до сьогодні) або окремих чеських авторів (наприклад Іван Ольбрахт). У міжвоєнному періоді потім в Чехословаччині опинилась велика кількість української інтелігенції втікаючої перед радянським терором (наприклад О. Олесь, Є. Маланюк, О. Теліга і т.д.). У їхньому випадку говоримо про тзв. Празьку поетичну школу. Члени міжвоєнної української еміграції, яким не вдалось вчасно втекти на Захід, були насильно депортовані в кінці другої світової війни Червоною армією в СРСР в табори.

Наприклад, походження Слов'янської бібліотеки в Празі базується на бібліотеках та архівах міжвоєнної еміграції з територій Радянського Союзу, якої другою за величиною групою були українці. Архіви були вивезені в кінці другої світової війни Червоною армією до Москви, але бібліотеки стали частиною Слов'янської бібліотеки.

Що стосується перекладів, з 1945 року продовжувалось часом перекладатись також з російської (як це часто бувало в 19му столітті), хоча оригінний твір був написаний українською мовою. Звичайно, що можна було перекладати тільки твори політично „чисті”. Проте вдалося публікувати деякі позачасові переклади, таких як найбільший до сьогодні вибір з *Кобзаря* Тараса Шевченка (Прага, 1953), Котляревського *Енеїду* (Прага, 1955) або *Борислав І. Франка* (1951).

З другої половини 50 років починає перекладати відносно сильне покоління перекладачів (Властиміла Абжолтовська, Зденка Бергрова, Зіна Геник-Березовська, Зденька Ганусова, Рудольф Гулка, Ярослав Кабічек, Зденка Коутенська, Марія Марчанова, Алена Моравкова, Гана Пражакова, Ян Туречек-Ізерські, Людмила Зілинська, Орест Зілинський та ін.), яка намагалася знайомити чеського читача з українською літературою, як класичною, так і сучасною. Вибір текстів для перекладів залишався до 1989 року сильно обмеженим.

З 1990 року у зв'язку з розпадом СРСР протягом тривалого часу майже повністю перервалась континуальне видавання української літератури. Частково через складну економічну ситуацію, почасти у зв'язку з суспільною думкою, так би мовити: вже було досить всього зі Сходу. Більше 40 років радянської демагогії залишило свій відбиток на чеських читачах. Тільки після 2000 року вдалось переконати видавців та читачів і почати публікувати в першу чергу сучасну українську літературу, яка зустрічається з цілком хорошим резонансом серед чеських читачів.

Не можна уникнути того факту, що з 90 років до Чехії прийшло багато українців як економічних мігрантів. На жаль, незважаючи на те, що в сучасності вони створюють найбільшу меншину в Чеській республіці, їхня участь в презентації своєї культури мінімальна. В даний час вже можна говорити про кількість людей, які здобули слушні позиції в різних секторах і вже не страждають від екзистенційних проблем. Сподіваюсь, що ця „нова укр. зарубіжна еліта” більш почне займатись власною культурою та її презентацією в Чехії. Поки що представленням української культури та літератури особливо займається лише декілька українців та ще менше українців. Дивно, що більшість українців, які проживають в Чеській республіці не має більшого інтересу до своєї власної літератури.

Остання книга перекладена з української на залишилась на багато років *Марія з полином у кінці століття* Володимира Яворівського Javorivského (*Marie z Černobyli*, Прага, 1990). За винятком тонкої брошурки ідей Григорія Сковороди *Григорій Сковорода, вчитель життя* (*Hryhorij Skovoroda, Učitel života*, Прага, 1994), перший літературний переклад з української сучасної літератури вийшов друком 2001 року. Це були *Польові дослідження з українського сексу* Оксани Забужко (*Polní výzkum ukrajinského sexu*, Прага, 2001). Авторка тоді була запрошена на книжковий ярмарок у Празі і не тільки через скандальний роман привернула увагу до української мови та літератури. Як я можу особисто засвідчити, більшість видавців у 90 роках жило у переконанні, що немає української мови, що це свого роду діалект російської.

Було дуже важко переконувати їх у зворотному і ще доводити, що сучасна українська література заслуговує їхньої уваги і повинна регулярно представляти чеським читачам. Завдяки перекладу першого роману О. Забужко я дуже добре вписалась у свідомості чеських

Переклади з української мови сербською мовою

читачів і критиків, і мені вдалось поступово переконати видавці позбутись страху з української літератури. Завдяки моїй постійній популяризації української культури і зокрема літератури в найрізніших ЗМІ (журнали, газети, радіо, інтернет), можу сказати з чистою совістю, що я українську літературу для чеських читачів знову відкрила. З початку нового тисячоліття безперервно працює літературний інтернет-портал www.iLiteratura.cz, де я редакторка української літератури.

Це єдине джерело на чеській мові, яке приносить чеським читачам огляди української літератури, переклади уривків, інтерв'ю з авторами, новини з українського книжкового ринку і т.д.

З 2001 по 2011 рік, за одним винятком (Юрій Андрухович, *Рекреації/Rekreace*, переклад Томаш Вашут, Оломоуць, 2006) друкувались тільки мої переклади (урк. казки, легенди, антологія суч. укр. оповідання, твори О. Забужко, Ю. Винничука, Н. Сняданко). Тільки в 2011 році вийшов переклад книги *Big-Mac C. Жадана (Big Mac)* від 2 молодих українців, в минулому році потім антологія укр. оповідань і *Непрости (Jinací)* Тараса Прохаська. Зараз готується до друку мій переклад *Музея покинутих секретів* О. Забужко (*Muzeum opuštěných tajemství*, Zlín, 2013), яка була восени 2012 року гостем Празького літературного будинку авторів німецької мови як перша ненімецькомовна гостя. У тому ж році взяв участь у празькому книжковому ярмарку письменник Антон Санченко.

Протягом років з'являлися також рідкісні видання обмеженого характеру, але на жаль це були маленькі брошурки (наприклад О. Ольжич, Г. Мазуренко), якісь яких викликає сумнів, і вони взагалі недоступні для ширшої публіки. Книжки на українські теми (історія, політика, мистецтво, мемоари...) виходять як в перекладах з інших мов (особливо англійської і польської), так оригінальні чеські твори.

II. Видавничий і перекладацький ринок в Чеській республіці (1999-2009) – огляд

За даними SČKN (Svaz českých knihkupců a nakladatelů/Союз чеських книготорговців та видавців), Národní knihovny ČR (Національної бібліотеки ЧР) та Národní agentury ISBN v ČR (Національного агенства ISBN в ЧР)

This text is licensed under Creative Commons

Переклади з української мови сербською мовою

Після оксамитової революції в 1989 році чеський книжковий ринок буквально літературно вибухнув. З'являлись нові видавництва, книги раніше заборонені або обмежені цензурою (в тому числі релігійна література) та маси перекладів. Згідно зі статистичними даними SČKN, перекладні книги представляли приблизно 1/3 всіх виданих книг за 15 років (1990-2005). Англійська домінує – переклади з неї творять приблизно 50% (за останні роки), далі йдуть німецька і з набагато більшою відстанню французька, словацька, польська і російська.

Тому, що тільки 11 книг художньої літератури були перекладені з української між 1989 і 2012 рр (12, якщо включаємо 1 книгу Андрія Куркова перекладену з російської), очевидно, що в такому випадку не можна говорити про будь-який вплив на чеський книж. ринок.

Опубліковані книги

Рік Кількість найменувань

1997 11 519

1998 11 738

1999 12 551

2000 11 965

2001 14 321 (30% перекладів)

2002 14 278

2003 16 451

2004 15 749

2005 15 350 (28,8% перекладів)

2006 17 019

2007 18 029

This text is licensed under Creative Commons

Переклади з української мови сербською мовою

2008 18 520

2009 17 598

2010 17 054

2011 16 017 (34,3% перекладів)

Кількість зареєстрованих видавців за 2006–2010 рр.

Рік **Кількість видавців**

1997 2 337

1998 2 582

1999 2 745

2000 2 898

2001 3 136

2002 3 267

2003 3 448

2004 3 619

2005 3 775

2006 3 908

2007 4 073

2008 4 344

This text is licensed under Creative Commons

Переклади з української мови сербською мовою

2009	4 583
2010	4 875
2011	2 529 (кількість вид-тв, які в даному році видали принаймні 1 книжку)

Напр. 2002 р. видано було 4 352 перекладів з 44 мов; 2010 р. 6 044 перекладів (35% загального обсягу книжкового ринку, книги були перекладені з 42 мов). З 1990 року послідовно тримаються на перших місцях мов, з яких перекладається англійська, німецька та французька мови. Наступні мови, з яких перекладається це словацька (з якої напр. в 2010 році було перевекладено 229 творів), далі польська (108 титулів у 2010 р.) і російська (73 книг у 2010 р.).

Кількість опублікованих перекладів з найчастіше перекладаних мов (2006–2011 рр.) – див. Таб. 1

Кількість виданих книг окремих видів літератури (2006–2011 рр.) – див. Таб. 2

Середня ціна книги (1999–2011) в CZK

Рік	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ціна	180	190	180	185	190	200	205	210	215	220	220	240

У 2011 році на книги стягувалася ПДВ 10%. Вища ПДВ на книги застосовується з усіх країн ЄС в 2011 році тільки в Данії (22%), Болгарії (20%) і Латвії (12%). Електронні книги та аудіокниги мають базову ПДВ. Політика ставки ПДВ на книги в найближчих роках не ясна. Чеський книжковий ринок як і раніше монополізований набагато менше ніж в більшості європейських країн. Як міру монополізації можна вважати частку перших п'яти найбільших видавців у загальному обсязі національного книжкового ринку. У той час як у багатьох європейських країнах частка п'яти найбільших вища ніж 70% (наприклад, 72% у Фінляндії, в Нідерландах 75%, у Франції 78%), в Чеській республіці частка першої п'ятірки становить 13,5%, тільки продукція 250 найбільших видавців дає 72% загального обсягу книговиробництва.

This text is licensed under Creative Commons

Склад власності чеських вид-тв:

власність

	2010		2011	
	вид-ва	найменувань	вид-ва	найменувань
вид-ва вишів	2,2 %	15,1 %	1,9 %	15,4 %
державні вид-ва	4,2 %	6,1 %	4,5 %	6,0 %
вид-ва регіональних адміністрацій	15,0 %	4,6 %	11,9 %	3,9 %
фірми–вид-ва та приватні особи	78,7 %	74,2 %	81,7 %	74,7 %

Видання книг зосереджено у великих містах, серед яких домінуюче місце займає Прага. Далі йдуть Брно та інші регіональні міста. Останнім часом підсилюється важливість декількох менших міст, які є домом якогось великого видавництва:

місто	кількість видань	
	2010	2011
Прага	10 110 (60,9 %)	9722 (61,61 %)
Брно	2 341 (14,1 %)	2 155 (13,66 %)
Острава	781 (4,7 %)	803 (5,09 %)
Оломоуць	544 (3,3 %)	547 (3,47 %)
Пльзень	445 (2,7 %)	399 (2,53 %)
Чеську Будейовіце	288 (1,7 %)	325 (2,06 %)
Злін	193 (1,2 %)	233 (1,48 %)

Переклади з української мови сербською мовою

Ліберець	228 (1,4 %)	202 (1,28 %)
Градец-Кралове	168 (1,0 %)	147 (0,93 %)
Добржейовіце	192 (1,2 %)	145 (0,92 %)
Фридек-Містек	120 (0,7 %)	129 (0,82 %)
Пардубіце	149 (0,9 %)	121 (0,77 %)
Усті над Лабем	137 (0,8 %)	105 (0,67 %)
Тржебіч	126 (0,8 %)	94 (0,60 %)

Найвідвідуваніші інтернет-магазини в Чеській республіці (станом на середину 2012 р.):

kosmas.cz (Kosmas, s. r. o.)

bux.cz (Euromedia Group, k. s.)

neoluxor.cz (Neoluxor, a. s.)

knihcentrum.cz (Booknet, s. r. o. – Pemic Books)

martinus.cz (Martinus.sk, s. r. o.)

knihy.abz.cz (ABZ knihy a. s.)

Головні роздрібні продавці та дистриб'ютори електронних книг в Чеській республіці

фірма	формати	продаж	через
eReading, s. r. o.	ePub, mobi, PDF		магазини
Kosmas, s. r. o.	ePub, mobi, PDF	eReading.cz	
Martinus.sk, s. r. o.	ePub, PDF	Kosmas.cz	
		Martinus.cz	

This text is licensed under Creative Commons

Переклади з української мови сербською мовою

Palmknihy, s. r. o. ePub, mobi, PDF

Palmknihy.cz,

Alza.cz, Datart.cz

Wooku, a. s. wooku

Ebux.cz, Neoluxor.cz,

Rajknih.cz, Arara.cz

Чеський книжковий ринок забезпечує приблизно 9 600 робочих місць з наступною структурою:

Працівники вид-тв	1	600
Книгопродавці	5	200
Працівники поліграфії	800	
Графічні дизайнери та типографи/друкари	600	
Автори	800	
Перекладачі	600	

У Чеській республіці в даний час є чотири середні школи, які пропонують середню освіту в книгопромисловості – книготоргівля та видавничі справи:

Середня школа книги в Брно (Střední škola knih v Brně)

Середня школа книжкової культури в Празі 3 (Střední škola knižní kultury v Praze 3)

Середня школа Нагорні в Празі 8 (Střední škola Náhorní v Praze 8)

Середня школа бізнесу, послуг і ремесел та школа мов з правом державного іспиту в м. Табор (Střední škola obchodu, služeb a řemesel a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky v Táboře)

Продаж книжок (2011) деякі дані

Середня маржа для продавця з продажу

34 %

This text is licensed under Creative Commons

Переклади з української мови сербською мовою

Середня маржа з продажу зарубіжних книг 30 %

Середня маржа з продажу підручників 27 %

Середня кількість сторінок 1 книги 223

Поліграфічні витрати на 1 книгу 30 %

Середня авторська зарплата 7 %

Середня плата за переклад нормосторінки (1 НС = 150 зн. з 150 CZK пробілами)

Середня плата за художнє оформлення 1 книги 5 000 CZK

Середня плата за макетування 1 книги 8 000 CZK

Валовий прибуток вид-ва з продажу 1 книги 4 %

Книжкові ярмарки та події пов'язані з продажем книжок

1) Місяць авторського читання

Найбільший чеський літературний фестиваль, працює з 2000 року і відбувається в липні в містах Брно, Кошице, Острава і Вроцлав.

2) Фестиваль письменників Прага

У літературному світі, цей міжнародний фестиваль становить унікальні презентації світових авторів, оцінюються у вітчизняних та міжнародних ЗМІ і живими відео фестивальних подій в інтернеті. Відбувається регулярно навесні.

3) Фестиваль фантазії

Фестиваль фентезі та фантастики, який відбувається в червні/липні в м. Хотєборж.

4) Літературна Височина

Чесько-словацький фестиваль про письмо, літературу, автори і натхнення. Оцінюються на ньому ще не опубліковані роботи в категорії прози та поезії. Відбувається в липні в м. Хотєборж.

5) KomiksFEST!

This text is licensed under Creative Commons

Переклади з української мови сербською мовою

Незалежний мультимедіальний фестиваль коміксу. Фестиваль приносить нові книги, виставки, фільми, спектаклі, автограф-сесії і дискусій. Ця міжнародна подія представляє комікс як молоде, динамічне, привабливе й універсальне медіум, здатне нести будь-який зміст. Відбувається в жовтні та листопаді в Празі.

6) Літературна весна

Літературний фестиваль у Зліні для любителів книг, який представляє літературу в нетрадиційних програмах. Відбувається в травні.

7) ProtimluvFEST

Міжнародний літературний фестиваль, відбувається в Остраві.

8) Їчін – місто казок

Культурний фестиваль, який відбувається з 1990 року і спрямований на літературу для дітей.

9) Ортенівська Кутна Гора

Фестиваль поезії пов'язаний з літературним конкурсом. Відбувається у вересні в честь поета Їржі Ортена.

10) Шрамківська Сobotка

Фестиваль чеської мови, мови взагалі та літератури. Відбувається щорічно в честь поета Франі Шрамека. Фестиваль проходить в м. Сobotка в червні/липні.

11) Літературна ніч

Громадські нічні читання в різних місцях Праги в середині травня. Організують чеські центри, які таким чином чеську громадськість ознайомлюють з сучасною європейською літературою.

12) Письменники на трасі

Літературний фестиваль у м. Чеська Тржебова. Відбувається в жовтні.

13) Поезія на ринку

Регіональний поетичний фестиваль у м. Клатови пропонує натхнення для юних любителів декламування, театру та танцю. Відбувається в березні/квітні.

14) Діти, читайте!

Фестиваль читання і театру в Празі, в поєднанні з виставками ілюстрацій і книг для дітей. Відбувається на початку червня.

15) День поезії

This text is licensed under Creative Commons

Переклади з української мови сербською мовою

Фестиваль чеської та міжнародної поезії. Проводиться щорічно на честь дня народження поета Карела Гинека Махи.

16) Літературні Лугачовіце

Зібрання молодих авторів з чеськими письменниками, лекції і т.д.. Проходить в червні.

17) Фестиваль поетів

Зустрічі, автограф-сесії, авторські читання. Відбувається в Оломоуці.

18) Дні св. Ієроніма

Фестиваль перекладання, лекції, воркшопи, book-second-hand. Організовує в середині листопада в Празі Об'єднання усних і письмових перекладачів.

19) Slam Poetry

Фестиваль Slam Poetry. Кожен тур конкурсу проходить в різних регіонах, фінал в Брно.

Бібліотеки

Інформації про всі бібліотеки в Чехії можна знайти за адресою:

<http://www.knihovny.net/>

Типи бібліотек	кількість
Наукові, регіональні бібліотеки	16
Міські бібліотеки	1942
Університетські та академічні бібліотеки	25

У міських бібліотеках можна користуватись безкоштовним доступом в інтернет для всіх читачів. Бібліотеки організують безліч різних програм для дітей, пенсіонерів, меншин... Напр. в Празі Міська бібліотека організує кожен день практично в усіх галузях програми або культурні акції для дітей або людей похилого віку. Існують різні підтримуючі програми, такі як Ростемо з книгою (<http://www.rostik.cz/cz/home/>) або Книги – залежність для цілого життя (<http://sckn.cz/index.php?p=cteni&kniha> залежність-на-клітинної життя), Ніч з Андерсеном (<http://www.nocsandersenem.cz/>) або Читання допомагає (<http://www.ctenipomaha.cz/>).

This text is licensed under Creative Commons

III. Переклади з української мови на чеську

В постійному представлянні української літератури активно бере участь портал www.iLiteratura.cz.

Рецензії та статті з укр. тематикою друкуються в інших культурних журналах та часописах (A2, Aluze, Host, Labyrint Revue, Na východ, Plav, Texty...). Часом приділяє більше місця українській літературі студентський журнал Babylon (www.ibabylon.org).

Напр. в рецензованому популярно-науковому часовисі Vesmír 1/2013 була опублікована ексклюзивна стаття Лариси Масенко про суржик.

Часопис популяризуючий історію Dějiny a současnost публікує часом тексти, інтерв'ю, дослідження на історичні теми. У січневому номері музикознавчого часопису Harmonie вийшла стаття про кобзарство.

Громадське Чеське радіо до мене іноді звертається з проханням про переклад чи інтерв'ю на різні культурні, переважно літературні укр. теми. Я можу без сорому сказати, що якщо якісь ЗМІ готує укр. тему (окрім політики), звертається в основному до мене. У Моравії, завдяки сильним українським відділам в Брно та Оломоуці діє кілька молодих надійних українців.

IV. Переклади через інші мови

Таких перекладів немає, якщо не рахувати 19 ст. або поодинокі переклади в 1й пол. 20 ст.

V. Літературні перекладачі з української на чеську – робочі умови

Тому, що книжкових перекладів з укр. на чес. м. друкується тільки декілька на рік, не існує ні 1 літ. перекладач з укр. м. як freelance. Майже всі літ. перекладачі (не зважаючи на мову, з якої перекладають) сприймають переклади як хобі. Тільки для декількох перекладачів з англійської мови головний заробіток становлять літературні переклади.

Переклади з української мови сербською мовою

За себе можу сказати, що від часів мого 1го книжк. перекладу (2001 р.) ситуація не зовсім змінилась. Літературний перекладач незважаючи на мову, з якої перекладає отримує зарплату за номер перекладених нормосторінок (1 НС = 1800 знаків з пробілами), не отримує ні royalties, ні відсотки з продажу. Коло 2000 р. платня за 1 НС була прибіл. 120,- CZK (тоді сса 4 EUR). В сучасності це між 150 та 190 CZK (сса 6-8 EUR).

Якщо книжка перекладена з укр. м. вийшла за допомоги гранту чи якоїсь іншої фінансової підтримки, немає це в основному вплив на платню перекладача.

Соціальний статус перекладачів та усних перекладачів в Чехії дуже високий. Існує декілька професійних організацій, які активно лобіюють за права та покращення фінансової ситуації перекладачів. Найпотужніші є організація JTP (Jednota tlumočnicků a překladatelů/ Асоціація усних перекладачів та перекладачів: www.jtpunion.org), яка вже 20 рр організовує кожного року світово унікальний конкурс Словник року, KST ČR (Komora soudních tlumočnicků ČR/Колегія присяжних перекладачів ЧР: www.kstcr.cz), ASKOT (Asociace konferenčních tlumočnicků/Асоціація конференційних перекладачів: www.askot.cz). Існує теж Obec překladatelů ČR (Гільдія перекладачів: www.obecprekladatelu.cz), організація для суто літературних перекладачів, яка кожного року виголошує найкращий переклад року, надає антинагороду за найгірший переклад і організовує конкурс Їржіго Левого для перекладачів до 35 рр.

Усі вище наведені організації постійно організують високої якості семінари, лекції, воркшопи для своїх членів. Я як членка JTP і ОР і співпрацівниця KST ČR можу сказати, що завдяки цим організаціям я постійно в курсі перекладацьких справ, отримую інформації про професійну літературу, маю можливість використовувати спеціалізовані бібліотеки, маю знижки на перекладацький софтвер, літературу... З колегами можу будь-коли консультувати будь-які перекладацькі проблеми.

Завдяки датабазам членів цих організацій до мене звертаються найрізніші субекти, видавці, зарубіжні інститути чи фундації, для яких пишу рецензії на укр. літературу чи переклади. Напр. завдяки моєї співпраці з голландським колегою в Голландії вийшли Польові дослідження... О. Забужко. Рекомендую укр. вид-вам чеських авторів ітп.

This text is licensed under Creative Commons

Переклади з української мови сербською мовою

Перекладачі

В Чехії книжки з укр. мови перекладаю активно тільки я (Rita Kindlerová, список див Таб. 3).

Молоді україністи, які поки що видали по 1 книжк. перекладі (белетристика):

Jekaterina Gazukina, Alexandra Stelibská (Тарас Прохасько, *Непрости*)

Alexej Sevruck, Miroslav Tomek (Сергій Жадан, *Big Max*)

Tomáš Vašut (Юрій Андрухович, *Рекреації*)

VI. Посередники

Що торкається тзв. малих мов (включно укр.), завжди залежить на перекладачеві. Тому, що Україна не займається комплексно промоцією своєї літератури (не існує державна підтримка перекладів на інші мови, про культурну політику як таку не говорячи), укр. вид-ва не мають едиційні плани, не мають інформацій на англ. мові про своїх авторів, планів..., чеські видавці не мають іншої можливості ніж покласти на досвід перекладача. Тому завжди, коли вибираю книжку для перекладу, мушу враховувати смак чеського читача. Книга, яка в Україні стає бестселером, не мусить взагалі бути бестселером в Чехії.

Тому роль перекладача засаднича.

Мені вже 4ий переклад видає вид-во KNIHA ZLIN у серії Neewit 9. В Чехії не існує вид-во, яке б спеціалізувалось на літературі напр. східної Європи (для цього чеський книжк. ринок замалий). Декілька вид-тв має серії як напр. Сучасна світова проза (вид-во Argo), де вийшла книга *Сестро, сестро* О. Забужко. Або серія Міфи, казки, легенди того ж самого вид-ва, де вийшла книга укр. казок *Pomsta Oleksy Dovbuše*.

Само собою, що дуже допомагає, якщо автор особисто приїжджає на фестивали, книжк. ярмарки або стажування. Але думаю, що все одно найважливішу роль у випадку укр. літ. ще дуже довго відіграватимуть конкретні перекладачі, які будуть рекомендувати і допомагати шукати фінансові підтримки на окремі видання. Без фінансової підтримки менші вид-ва не

This text is licensed under Creative Commons

Переклади з української мови сербською мовою

будуть друкувати незнайомих авторів, бо завдяки величезній кількості перекладної літератури в Чехії не можуть бути впевненими в успіху книги.

VII. Рецепція

Перекладів з укр. м. настільки мало, що важко говорити про рецепцію укр. літ. в Чехії. Але можна з радістю спостерігати, що напр. не знати книги О. Забужко вважається між інтелігенцією культурним ігнорантством. Популярні тут теж тексти Ю. Винничука завдяки його гумору, який близький чеському. Молоді студенти гуманітарн. люблять Андруховича, хоча в його випадку не знаю, чи їм відомі його тексти або його знають більш як перформера та нестандартну особистість.

VIII. Оцінки та рекомендації

Важко оцінювати передусім власну роботу. Але завдяки тому, що всі мною перекладені книжки дуже добре продаються, рецензії завжди оцінюють якісний переклад, думаю, що українська література має шанси більш захопити чеського читача. Але хочу тут зауважити, що чеський ринок малий і хоча чехи в порівнянні з іншими народами належать до найбільших книголюбів, не думаю, що більше ніж 2-3 книги на рік перекладені з укр. м. могли б захопити більше читачів. Тому треба обережно вибирати і завжди звертати увагу на смаки читачів.

Як я вже писала вище, якщо український видавець чи автор бажає, щоб його твори перекладались на чеську мову, треба користуватись стандартними шляхами – актуалізовані інформації про книжки та автори на англійській мові, друкувати видавничі щорічні плани з анотаціями ітд., комунікувати з перекладачами та намагатись просувати своїх авторів на найрізніші фестивали, книжк. ярмарки, воркшопи, завжди мати на увазі, що бестселер в Україні не автоматично світовий бестселер.

This text is licensed under Creative Commons

Таб. 1

	<u>1997</u>	<u>1998</u>	<u>1999</u>	<u>2000</u>	<u>2001</u>	<u>2002</u>	<u>2003</u>	<u>2004</u>	<u>2005</u>	<u>2006</u>	<u>2007</u>	<u>2008</u>	<u>2009</u>	<u>2010</u>	<u>2011</u>	
з англійської	1 819	1 889	2 118	2 088	2 340	2 329	2 362	2 301	2 211	2 556	2 665	2 969	3 005	3 071	3 276	
з німецької		1 512	1 228	1 106	927	991	982	1 029	1 033	980	1 186	1 115	1 168	1 157	1 058	1 129
з французької	208	199	192	201	227	225	273	267	243	244	285	270	293	562	307	
з української		1	0	0	0	1	1	1	3	3	3	0	1	4	0	3

This text is licensed under Creative Commons

Переклади з української мови сербською мовою

Таб. 2

	<u>1997</u>	<u>1998</u>	<u>1999</u>	<u>2000</u>	<u>2001</u>	<u>2002</u>	<u>2003</u>	<u>2004</u>	<u>2005</u>	<u>2006</u>	<u>2007</u>	<u>2008</u>	<u>2009</u>	2010	2011
художня літ.	3 365	3 432	3 562	3 281	3 726	3 605	3 498	3 381	3 340	3 746	3 927	4 162	4 475	4 477	6 583
літ. для дітей та юнацтва	416	400	575	579	575	586	746	735	866	1 209	1 187	1 385	1 367	1 336	1 329
підручники	1 658	1 676	1 549	1 400	1 750	1 578	1 884	1 732	1 776	1 924	1 971	2 132	1 489	1 536	1 345
для шкіль та вишів															

This text is licensed under Creative Commons

This text is licensed under Creative Commons

